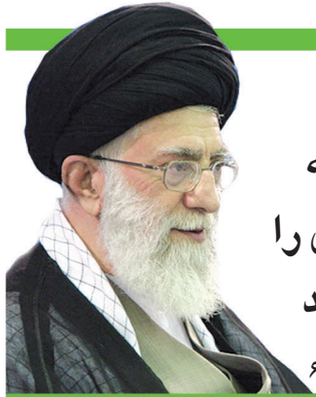
پرتو سخن

هفته‌نامه سراسری فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی

چهارشنبه ۱۵ بهمن ماه ۱۳۹۹- ۲۰ جمادی الثانی ۱۴۴۲- ۳ فوریه ۲۰۲۱ - سال بیست و سوم- شماره **۱۰۱۳** - ۸ صفحه - تک‌شماره **۴۰۰۰ تومان** www.partosokhan.ir

فعالیت‌هایی که می‌تواند یک جوان را محور جامعه کند

صفحه ۶

اعتراف صادق زیباکلام:

FATF مانع دور زدن تحریم و باعث خودتحریمی است

۲

آیت‌ا... رشاد:

علامه مصباح بزرگترین متفکر علوم انسانی اسلامی عصر ما است

۴

۷ راز جایگاه والا و مقام رفیع امیرکبیر

۶ پیشکش مور به سلیمانِ انسانیت و شرافت

۷ چطور فرزندم را به نماز خواندن ترغیب کنم؟

۸ یوآن چین در مسیر سبقت از دلار

۲ دوگانه سازی جدید؛ دوگانه دولت-ملت!

حکمت

راز جایگاه والا و مقام رفیع امیرکبیر

مرحوم آیتا... اراکی(ره) درباره شخصیت والای میرزا تقی خان امیرکبیر(ره)فرمود:
شبی خواب امیرکبیر(ره) را دیدم، جایگاهی متفاوت و رفیع داشت
پرسیدم چون شهیدی و مظلوم کشته شدی این مرتبت نصیبت گردید؟
با لبخند گفت: خیر
سؤال کردم چون چندین فرقه ضاله را نابود کردی؟
گفت: نه
با تعجب پرسیدم: پس راز این مقام چیست؟
جواب داد: هدیه مولایم حسین(ع) است!
گفتم: چطور؟
با اشک گفت: آنگاه که رگ دو دستم را در حمام فین کاشان زدند؛ چون خون از بدنم میرفت تشنگی بر من غلبه کرد سر چرخاندم تا بگویم قدری آب دهید؛ ناگهان به خود گفتم میرزا تقی خان! ۲ تا رگ بریدند این همه تشنگی! پس چه کشید پسر فاطمه(س)؟ او که از سر تا به پایش زخم شمشیر و نیزه و تیر بود! از عطش حسین(ع) حیا کردم، لب به آب خواستن باز نکردم و اشک در دیدگانم جمع شد.
آن لحظه که صورتم بر خاک گذاشتند امام حسین آمد و گفت:
به یاد تشنگی ما ادب کردی و اشک ریختی؛ آب نوشیدی این هدیه ما در برزخ، باشد تا در قیامت جبران کنیم.

حکایت

ابلیس و فرعون

روزی ابلیس نزد فرعون رفت. فرعون خوشه‌ای انگور در دست داشت و تناول می‌کرد. ابلیس گفت: آیا می‌توانی این خوشه انگور تازه را به مروارید تبدیل کنی؟
فرعون گفت: نه.
ابلیس به لطایف‌الحیل و سحر و جادو، آن خوشه انگور را به خوشه‌ای مروارید تبدیل کرد.
فرعون تعجب کرد و گفت: احسنت! عجب استاد ماهری هستی.
ابلیس خود را به فرعون نزدیک کرد و یک پس گردنی به او زد و گفت: مرا با این استادی و مهارت حتی به بندگی قبول نکردند، آن وقت تو با این حماقت، ادعای خدایی می‌کنی؟

برقرای تعادل بین نقش‌های خانوادگی و اجتماعی در سیره حضرت زهرا(س)

دکتر فائزه سادات عظیم زاده اردبیلی -فاطمه رضوی راد

تعادل بین نقش‌های خانوادگی و اجتماعی در غرب تابع سه دیدگاه است ۱- اولویت‌بخشی به مشاغل خانوادگی بدون توجه به توانمندی‌های زنان و نیاز جامعه، ۲- اولویت‌بخشی به نقش‌های اجتماعی به بهای اضمحلال خانواده و ۳- نظریه تعادل بدون در نظر گرفتن نیازها، تفاوت‌ها و توانمندی‌های زنان است، ولی راه‌حل مکتب اسلام برای ایجاد تعادل بین این دو عرصه از نقش، اولویت‌بخشی به نقش‌ها «بر اساس نظام ارزشی مبتنی بر توحید» است.
نظام ارزشی توحیدی، مبتنی بر سه اصل تعیین درست مراتب ارزش‌ها (اصالت باارزش‌های معنوی)، مشخص کردن اولویت تقدم ارزش‌ها(بر اساس نزدیکی به هدف غایی) و انتخاب صحیح ارزش در شرایط تزاحم ارزشی است، که مصداق حقیقی آن زندگی حضرت زهرا(س) به‌عنوان نمونه انسان کامل است. ایشان در شرایطی که جامعه به حضور این بانوی بزرگوار نیاز داشت در عرصه‌های علمی حاضر شدند، زمانی که دفاع از اصل دین میان آمد در مسیر دفاع از ولایت بذل جان کردند و به حضور عرصه‌های اجتماعی اولویت بخشیدند، ولی در شرایطی که عرصه خانواده بیشتر به حضورشان نیازمند بود با توجه به اصل اولویت ارزش‌های معنوی و هماهنگی مادری و همسری با فطرت زن به ارزش‌های خانوادگی اولویت بیشتری دادند زیرا این نقش‌ها را اگر زن انجام ندهد، کس دیگری توانایی انجام آن را ندارد.
در جامعه کنونی، زنان زیادی به‌صورت هم‌زمان، نقش‌های درون خانوادگی (مادری، همسری و خانه‌داری) و برون خانوادگی(فعالیت در عرصه‌های اجتماعی،سیاسی، فرهنگی) را به عهده‌دارند، که این خود باعث بروز تنش‌های متعدد شده است(۱) و منجر به ایجاد تضاد، تقابل و فشار نقش می‌شود.
در تقابل بین نقش‌های درون خانوادگی و برون خانوادگی زنان، ۳ رویکرد نظری در جهان غرب وجود دارد(۲).درورویکرد اول، نقش‌های درون خانوادگی و برون خانوادگی زنان ذاتاً با یکدیگر در تعارض هستند، در این نگرش نقش‌های درون خانوادگی تحت تاثیر کلیشه‌های جنسی به زنان سپرده می‌شود و اصالت با نقش‌های درون خانوادگی است و زنان محکوم به پذیرش این نقش‌ها هستند طرفداران این رویکرد عموماً تابع نظریات « تقسیم کار جنسیتی »، «کارکردگرایی»و « سلطه طبیعی» هستند(۳). در این دیدگاه جمع بین مشاغل خانوادگی و اجتماعی برای زنان محال است و آنان را دچار تعارض کرده و باعث فروپاشی خانواده می‌شود، در نتیجه زنان برای حفظ کیان خانواده باید تنها در عرصه خانوادگی و در قالب‌های همسری، مادری وخانه داری فعال باشند.
در رویکرد دوم، دو نقش در تعارض با هم هستند ولی چون جنسیت یک بر ساخته اجتماعی_ فرهنگی است، تأکید بر نقش‌های برون خانوادگی می‌باشد و اصالت با نقش‌های برون خانوادگی(اجتماعی) است. طرفداران این دیدگاه عموماً نظریه پردازان فمینست موج دوم مانند سیمون دوبوآ، تافلر آن اکلی و... هستند که تقابل بین نقش‌های خانوادگی و اجتماعی زنان را عامل استرش و« فشار نقش » می‌دانند(۴) در این رویکرد نقش‌های درون خانوادگی زنان مانند مادری، همسری در مرتبه ثانویه قرار دارد و نقش‌هایی که زنان در عرصه‌های سیاسی و اجتماعی ایفا می‌کنند در اولویت است. طرفداران این دیدگاه، تأکید دارند که زنانی که بر نقش‌های مادری و همسری تأکید بیشتری دارند، تعهد شغلی کمتری را از خود نشان می‌دهند(۵) و نقش مادری منبع اصلی استرس زنان است(۶).این رویکرد نیز مانند رویکرد اول حضور زنان در عمل در هر دو عرصه را ممکن نمی‌داند و در نهایت اولویت با نقش‌های اجتماعی است.
در رویکرد سوم که مبتنی بر نظریه تعادل است،هر دو نقش به صورت هم زمان و در یک سطح و اولویت قرار دارند. این نظریه به دلیل عدم توجه به زمینه‌های فرهنگی،اجتماعی و سنی_نسلی و عدم توجه به تفاوت‌ها و نیازهای مختلف زنان مورد انتقاد قرار دارد(۷). در یادداشت پیش رو درصدد پاسخ گویی به این سؤال هستیم که، در مکتب اسلام چگونه می‌توان بین نقش‌های درون خانوادگی و اجتماعی زنان تعادل برقرار می‌گردد؟ آیا اسلام در این زمینه راه کاری دارد؟آیا در اسلام زنان محکوم به ماندن در خانه هستند، یا حضور اجتماعی نیز برای آن‌ها اصالت دارد؟چگونه زنان بدون ظهور پدیده‌هایی مانند تعارض نقشی یا فشار نقشی می‌توانند در هر دو عرصه فعال باشند؟و مصداق عملی تحقق تعادل بین نقش‌های خانوادگی و اجتماعی زنان چه کسی است؟ تئوری مکتب اسلام برای ایجاد تعادل بین نقش‌های خانوادگی و اجتماعی زنان، «تئوری نظام ارزشی مبتنی بر توحید است» در این تئوری، نقش‌های متعدد زنان فی ذاته با یکدیگر در تعارض نیستند و تنها زمانی دچار تعارض می‌شوند که نظام ارزشی آن‌ها دچار اختلال شود.
نظام ارزشی توحیدی، مبتنی بر سه اصل، تعیین درست مراتب ارزش‌ها(اصالت با ارزش‌های معنوی)، مشخص کردن اولویت تقدم ارزش ها(بر اساس نزدیکی به هدف غایی) و انتخاب صحیح ارزش در شرایط تزاحم ارزشی است.
د ر شرایط تزاحم ارزشی برای زنان، در ابتدا باید اولویت‌های نقشی آنان تعیین شود و بعد با توجه به ضرورت‌هایی که این اولویت‌ها را تعیین می‌کنند مانند نیاز جامعه، ضرورت‌های فردی و ویژگی‌های درونی زنان ، ارزش‌ها انتخاب شوند(۸).
برای تبیین عملی راه کار اسلام در خصوص ایجاد تعادل بین نقش‌های دورن خانوادگی و اجتماعی زنان، به سراغ سیره حضرت زهرا(س) می‌رویم که نه تنها الگوی تمامی زنان، بلکه الگوی همه مردان جهان نیز(۹)هستند.
این بانوی بزرگوار نماد انسان کامل وحجت بر سایر معصومین می‌باشند(۱۰). در عصر و سده‌ای که زنان بیشتر در عرصه‌های درون خانوادگی فعال بودند، حضرت زهرا(س) در عرصه‌های علمی حضور بسیار فعالی داشتند. ایشان درعصر جاهلیت خواندن و نوشتن می‌دانستند(۱۱).
حضرت زهرا(س) از خازنان علم حدیث بودند و از احادیثی که از ایشان روایت شده می‌توان به احادیثی در مورد حرمت مسکرات، عدم حرمت خوردن گوشت قربانی و....اشاره کرد(۱۲).
حضرت زهرا (س) از معلمان قرآن و صاحب جلسات متعددی بودند؛ جلسات آموزشی و تفسیر قرآن آن حضرت، به گونه‌ای بود که زنان و مردان، به صورت جداگانه از آن بهره مند می‌شدند.
از شاگردان برجسته ایشان می‌توان به حضرت زینت (س) اشاره کرد که در پنج سالگی راوی خطبه فدکیه بودند و حسنین که، آن چه را در مکتب پیامبر می‌آموختند در نزد مادر تثبیت می‌کردند و سلمان،ابوذر مقداد،جابر عبدالله انصاری و فضه خادمه که به صورت‌های مختلف از علم این بانوی بزرگوار استفاده کردند(۱۳).
حضرت زهرا مرجع پاسخگوی سؤالات مسلمین بودند(۱۴). ایشان علاوه بر حضوردر عرصه‌های علمی در عرصه‌های سیاسی نیز حضوری فعال داشتند.
این بانوی بزرگوار علاوه بر حضور در حجه الوداع، جنگ احد، جنگ بدر و جنگ خندق، در جریان سقیفه، مبارزات سیاسی - اجتماعی وسیعی را در هشت مرحله (۱- دفاع از ولی زمان در منزل و خنثی کردن توطئه قتل امیرالمؤمنین ۲-خنثی کردن توطئه قتل امیرالمؤمنین در مسجد پیامبر ۳- افشاگری علیه سران سقیفه ضمن جریان فدکیه، ۴- اتمام حجت با اصحاب سقیفه، ۵-خطبه خوانی بین زنان مدینه، ۶- قهر ابدی با سران فتنه ۷- گریه و تحصن در بیت الاحزان ۸- دفن مخفی) در دفاع از مقام ولایت انجام داده‌اند. علاوه بر تمامی این‌ها حضرت زهرا(س) در عرصه زندگی خانوادگی نیز بانویی نمونه بودند، ایشان مادری نمونه و همسری فداکار بودند.
امیرالمؤمنین (ع) در وصف این بانوی بزرگوار فرموده‌اند: هر زمان به حضرت زهرا(س) می‌نگریستم تمام ناراحتی هایم را فراموش می‌کردم(۱۵) ایشان با همسر خود با مهربانی رفتار می‌کردند(۱۶)، خانه را برای همسرشان زینت می‌دادند(۱۷) و در هیچ برنامه‌ای با همسر خود مخالفت نکردند(۱۸).
حضرت زهرا(س)، علاوه بر کارهای معمول خانه، پشم ریسی می‌کردند و به درآمد خانواده کمک می‌کردند(۱۹) گاه گرسنه می‌خوابیدند تا شوهر و بچه‌ها غذا بخوردند(۲۰). ایشان در عرصه مادری نیز نمونه بودند، اصرار داشتند که خودشان به فرزندانشان شیر دهند(۲۱) با اطفالشان بازی می‌کردند و برایشان شعر می‌خواندند(۲۲) و فرزندانشان را به دعا تشویق می‌کردند(۲۳)و اصول دعا کردن را به آنان می‌آموختند(۲۴).حضرت زهرا(س) در هر دو عرصه(نقش‌های خانوادگی و اجتماعی) حضوری بسیار فعال داشتند و حضور در یک عرصه ایشان را از حضور در عرصه‌های دیگر بی‌نیاز نمی‌ساخت.

ادامه در صفحه ۳

ادامه از صفحه ۷

برقرای تعادل بین...

همان گونه که گفته شد الگوی ایجاد تعادل در دو عرصه زندگی خصوصی و اجتماعی در سیره ایشان تئوری نظام ارزشی مبتنی بر توحید است. در نظام ارزشی مبتنی بر توحیدی اولویت با مسائل معنوی است و از آن‌جا که مادری و همسری پاداش‌های معنوی بیشتری دارد، حضرت آن‌ها را بر می‌گزینند مثل زمانی که انجام امور منزل را در ابتدای ازدواج پذیرفتند، و در شرایط تعدد نقش‌ها اولویت را بر نقش‌های درون خانوادگی می‌دادند، چون نقش‌های اجتماعی برای زن تکلیف نیست و نقش‌های خانوادگی با طبیعت زن سازگارتر است، اما این بانوی بزرگوار هم طبق قائده «تعادل نقشی مبتنی بر نظام ارزش توحیدی»، زمانی که در جنگ بدر، احد و خندق و.... به حضور ایشان نیاز بود در صحنه حاضر می‌شوند و در شرایطی که حتی مردان هم بی‌سواد بودند، به دلیل نیاز جامعه و توانمندی‌های خاصشان تدریس می‌کنند و پاسخگوی سؤالات مسلمین هستند، در شرایط غصب خلافت توسط سران سقیفه برای دفاع از مقام ولایت، فرزند متولد نشده خود را از دست می‌دهند و تا پای جان می‌ایستند و در این مرحله است که حضور ایشان درعرصه‌های اجتماعی بسیار پررنگ و دارای اولویت می‌شود.

پی نوشت:

۱- Mathering, Cambridge, ,۱۹۹۰ ,Adams, parveen-cambridge, MIT press
۲- عظیم زاد اردبیلی، فائزه سادات، رضوی راد، فاطمه(۱۳۹۸)، نقش سلامت معنوی در ایجاد تعادل بین نقش‌های اجتماعی و خانوادگی زنان، چهارمین همایش بین المللی فقه، حقوق، وکالت و علوم اجتماعی، همدان
۳- بستان، حسین(۱۳۹۸)،نابرابری جنسی و ستم جنسی از دیدگاه اسلام و فمینیسم، تهران، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
۴- The secend sex.(New York: ,۱۹۷۸ ,DeBeavori Simon Knopf) ,pp ۵۱۱-۵۱۳
۵- خسروی، زهره، ۱۳۷۸، نقش تأهل و اشتغال بر خود پنداره زنان ایرانی، تهران، انتشارات دانشگاه الزهراء
۶- Gender and the " .(۱۹۹۹)Milke , A. M. & peltola, P Work- Family Balancing Act" , Journal of Marriage and the Family, Vol ۶۱ (۳):۴۷۴-۴۹۰
۷- عظیم زاد اردبیلی، فائزه سادات، رضوی راد، فاطمه(۱۳۹۸)، نقش سلامت معنوی در ایجاد تعادل بین نقش‌های اجتماعی و خانوادگی زنان، چهارمین همایش بین المللی فقه، حقوق، وکالت و علوم اجتماعی، همدان
۸- همان منبع
۹- محمد بن حسن طوسی،۱۳۸۹، الغیبه، تهران، ص۲۸۶
۱۰- از امام حسن عسگری نقل شده است که: ما حجت‌های خدا بر خلقیم و فاطمه حجت خدا بر ماست منبع:(بحرانی اصفهانی، عبدالله، عوالم العلوم و المعارف و الأحوال من الآیات و الأخبار والأقوال؛ ج ۱۱، ص ۷)
۱۱- ابوعلم، توفیق، فاطمه زهرا، ۱۳۷۴، ترجمه علی اکبر صادقی چاپ هفتم، تهران، چاپخانه سپهر، ص ۱۱۱
۱۲- ابوعلم، توفیق، فاطمه زهرا، ۱۳۷۴، ترجمه علی اکبر صادقی چاپ هفتم، تهران، چاپخانه سپهر، ص ۱۱۰-۱۱۳
۱۳- بابازاده، علی اکبر، ۱۳۸۰، تحلیل سیره فاطمه زهرا، تهران، چاپ اول،نشر محدث، ص ۱۸۱-۱۸۳
۱۴- محلاتی، ذبیح الله، ۱۳۹۶، فرازهایی از زندگانی حضرت فاطمه زهرا و زینب کبری، تهران، دارالکتب السلامیه، ج۲(ص)۱۳۱
۱۵- اربلی، علی بن عیسی(۱۴۰۵ق). کشف الغمه ئ بیروت: دارالاضواء، ج۱، ۳۷۳
۱۶-همان منبع
۱۷- صدوق، ابوجعفر محمد بن علی، الامالی(۱۴۰۷)، قم، مؤسسه بعثت، ص۵۵۲
۱۸-خطیب خوارزمی، موفق بن احمد بن ابی سعید،(بی تا)، مناقب الامام